
13. UŽSIENIO POLITIKA IR VALSTYBĖS GYNIMAS

13.1. UŽSIENIO POLITIKA

Lietuvos valstybė pripažįsta tarptautinės teisės principus ir normas (Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalis, 138 straipsnio 3 dalis)

Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas

Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines teises bei laisves, prisideda prie teise ir teisingumu pagrįstos tvarkos.

Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis.

Interpretuojant šiuos Konstitucijos straipsnius pažymėtina, kad Lietuvos valstybė, pripažindama tarptautinės teisės principus ir normas, šalies gyventojams negali taikyti iš esmės kitokių standartų. Save laikydama lygiateise tarptautinės bendrijos nare, ji savo valia priima ir pripažįsta šiuos principus bei normas, jos papročius, dėsingai integruojasi į pasaulio kultūrą ir tampa natūralia jos dalimi.

Narystės Europos Sąjungoje konstitucinis patvirtinimas (Konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“)

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

<...> šalies [narystė] Europos Sąjungoje <...> konstituciškai yra patvirtinta Konstitucijos sudedamąja dalimi – Lietuvos Respublikos konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“.

Lietuvos Respublika laikosi priimtų tarptautinių įsipareigojimų, gerbia visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus (Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalis, 138 straipsnio 3 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas

<...> sava valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų laikymasis, pagarba visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams (taip pat ir *pacta sunt servanda* principui) yra atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės teisinė tradicija ir konstitucinis principas.

<...>

<...> Konstitucijoje įtvirtintas principas, kad Lietuvos Respublika laikosi sava valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų, gerbia visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus, suponuoja tai, kad tais atvejais, kai nacionaliniuose teisės aktuose (*inter alia* įstatymuose ar konstituciniuose įstatymuose) nustatomas toks teisinis reguliavimas, kuris konkuruoja su nustatytoju tarptautinėje sutartyje, turi būti taikoma tarptautinė sutartis.

Narystės Europos Sąjungoje konstitucinis patvirtinimas (Konstitucijos 150 straipsnis, Konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas

Seimas 2004 m. liepos 13 d. priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucijos papildymo Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 150 straipsnio papildymo įstatymą, kurio 1 straipsniu Konstituciją papildė Lietuvos Respublikos konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ – Konstitucijos sudedamąja dalimi (Konstitucijos 150 straipsnis). Minėtas Konstitucinis aktas įsigaliojo 2004 m. rugpjūčio 14 d. Juo buvo konstituciškai patvirtinta Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Lietuvos Respublikos priedermė saugoti kitoms valstybėms ar tarptautinėms organizacijoms priklausančias paslaptis (Konstitucijos 136 straipsnis, 138 straipsnio 3 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas

<...> konstitucinė priedermė saugoti valstybės paslaptis (ar kitą įslaptintą informaciją) kyla ir iš Seimo ratifikuotų tarptautinių sutarčių, kurios yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis (Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalis), kurių laikytis yra Lietuvos valstybės konstitucinis įsipareigojimas ir kurios, kaip savo 2006 m. kovo 14 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją turi būti taikomos tada, kai nacionalinės teisės aktas nustato teisinį reguliavimą, konkuruojantį su nustatytuju tarptautinėje sutartyje, *inter alia* tarptautinėse sutartyse, kuriomis grindžiama Lietuvos Respublikos narystė tarptautinėse organizacijose (kuriose ji gali dalyvauti, jeigu tai neprieštarauja jos interesams ir nepriklausomybei (Konstitucijos 136 straipsnis)). Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys, taip pat jomis grindžiama Lietuvos Respublikos narystė tarptautinėse organizacijose suponuoja tai, kad Lietuvos Respublika (jos institucijos, pareigūnai) gali disponuoti ir kitoms valstybėms ar tarptautinėms organizacijoms priklausančiomis paslaptimis. Neabejotina, kad konstitucinė priedermė saugoti valstybės paslaptis (kitą įslaptintą informaciją) apima ir priedermę saugoti kitoms valstybėms ar tarptautinėms organizacijoms priklausančias paslaptis, kuriomis disponuoja Lietuvos Respublika (jos institucijos, pareigūnai). <...>

Visa tai *mutatis mutandis* taikytina ir kitoms valstybėms ar tarptautinėms organizacijoms priklausančioms paslaptims, kuriomis Lietuvos Respublika (jos institucijos, pareigūnai) gali disponuoti pagal Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis, kurių Seimas pagal Konstituciją ir įstatymus neprivalo ratifikuoti, taip pat pagal valstybės institucijų sudarytus tarptautinius susitarimus.

13.2. VALSTYBĖS GYNIMAS

Asmenims, atliekantiems tikrąją karo arba alternatyviają tarnybą, krašto apsaugos sistemos, policijos, vidaus tarnybos, kitiems sukarintų ir saugumo tarnybų pareigūnams taikomi veiklos apribojimai (Konstitucijos 140 straipsnio 3 dalis, 141 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 1996 m. gegužės 29 d. sprendimas

Konstitucijos 141 straipsnyje nustatyta: „Asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviają tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kiti sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais. Jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.“

<...>

Asmenims, atliekantiems tikrąją karo tarnybą, krašto apsaugos sistemos, vidaus tarnybos karininkams, puskarininkiams, saugumo tarnybų ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai. <...>

<...> Taigi <...> Konstitucijos 141 straipsnyje paminėtų asmenų veikloje gali atsirasti vidinė kolizija tarp būtinumo įgyvendinti valstybinės valdžios funkcijas ir vykdyti statutinius reikalavimus. Tai gali būti viena iš priežasčių, dėl kurios sutrikdomas demokratinių institutų funkcionavimas.

Šiuo aspektu demokratijos garantijas pabrėžia dar ir tai, kad Konstitucijos 140 straipsnio trečiosios dalies normoje krašto apsaugos ministrui keliamas imperatyvus draudimas: „Krašto apsaugos ministru negali būti neišėjęs į atsargą karys.“ Taigi nėra jokių prielaidų tvirtinti, kad kariškis, policijos, vidaus tarnybos karininkas ar kitas Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytas asmuo, neišėjęs į atsargą, gali būti ministru ar užimti kitas šiame straipsnyje nurodytas pareigas.

Teisės kreiptis į teismą užtikrinimas krašto apsaugos sistemoje ir karo tarnyboje

Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas (pakartota 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime)

Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos santykiai turi savo ypatumų. Atsižvelgiant į šiuos ypatumus įstatymais gali būti nustatyti įvairūs ginčų dėl teisių ar laisvių pažeidimo sprendimo būdai, taip pat ikiteisminė tokių ginčų sprendimo tvarka. Tačiau krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos santykių ypatumai negali paneigti asmens konstitucinės teisės kreiptis į teismą dėl pažeistų savo teisių ar laisvių gynimo.

Valstybės pareiga aprūpinti piliečių, žuvusių ar mirusių ginant valstybę, šeimas (Konstitucijos 146 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 30 d. nutarimas

<...> Konstitucijos 146 straipsnio 2 dalyje nustatyta *inter alia* įstatymų leidėjo pareiga įstatymu nustatyti asmenis, kuriuos valstybė aprūpina kaip piliečių, žuvusių ar mirusių ginant valstybę, šeimų narius, nustatyti sąlygas, kurioms esant minėti asmenys yra valstybės aprūpinami, taip pat nustatyti aprūpinimo dydį, tvarką, reguliuoti kitus esminius minėtų asmenų aprūpinimo santykius.

Karinės ir sukarintos valstybės institucijos

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

Valstybės institucijų tarpusavio sąsajos, taip pat valstybės institucijų sąveika su savivaldybių institucijomis nepaneigia jų ypatumų. Kiekvienos valstybės funkcijos turinys ir jos vykdymo aplinkybės lemia tai, kad šias funkcijas vykdančios valstybės institucijos negali nesiskirti savo statusu ir veiklos pobūdžiu.

Vienos valstybės funkcijos yra vykdomos pirmiausia ar daugiausia per civilines valstybės (ir savivaldybių) institucijas, o kitos – per karines ir/arba sukarintas valstybės institucijas. Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją karinė, sukarinta bei saugumo tarnybos yra atribotos nuo civilinės tarnybos. Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata. Tai sudaro teisinės prielaidas teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei sukarintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris turėtų tam tikrus ypatumus.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucijos 140 straipsnį svarbiausius valstybės gynbos klausimus svarsto ir koordinuoja Valstybės gynimo taryba, į kurią įeina Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas ir kuriai vadovauja Respublikos Prezidentas (1 dalis); vyriausiasis valstybės ginkluotųjų pajėgų vadas yra Respublikos Prezidentas (2 dalis); už valstybės ginkluotųjų pajėgų tvarkymą ir vadovavimą joms Seimui yra atsakingi Vyriausybė, krašto apsaugos ministras, kariuomenės vadas (3 dalis); krašto apsaugos ministru negali būti neišėjęs į atsargą karys (3 dalis). Paminėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 141 straipsnį asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais, jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje.

Konstitucinis Teismas 1996 m. gegužės 29 d. sprendime konstatavo, kad „asmenims, atliekantiems tikrąją karo tarnybą, krašto apsaugos sistemos, vidaus tarnybos karininkams, puskarininkiams, saugumo tarnybų ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai“, taip pat kad „šių ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje paminėtų asmenų veikloje gali atsirasti vidinė kolizija tarp būtinumo įgyvendinti valstybinės valdžios funkcijas ir vykdyti statutinius reikalavimus“ ir kad „tai gali būti viena iš priežasčių, dėl kurios sutrikdomas demokratiškas institutų funkcionavimas“, todėl „nėra jokių prielaidų tvirtinti, kad karininkai, policijos, vidaus tarnybos karininkas ar kitas Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytas asmuo, neišėjęs į atsargą, gali būti ministru ar užimti kitas šiame straipsnyje nurodytas pareigas“.

Iš konstitucinio reikalavimo, kad Lietuvos valstybės valdžia būtų organizuota demokratiškai ir kad šalyje būtų demokratinis politinis režimas, konstitucinio atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvo, konstitucinio atsakingo valdymo principo, kitų Konstitucijos nuostatų išplaukia, kad karinės ir sukarintos valstybės institucijos negali turėti prioriteto prieš civilines, karinių ir sukarintų valstybės institucijų bei jų pareigūnų sprendimai turi būti grindžiami civilinių valstybės institucijų sprendimais, karinės valstybės institucijos turi būti atskaitingos civilinėms valstybės institucijoms ir jų kontroliuojamos. Demokratinė civilinė karinių ir sukarintų valstybės institucijų (įskaitant ginkluotąsias pajėgas) kontrolė – būtina pilietinio demokratinio valdymo, taigi ir teisinės valstybės, prielaida.

Konstituciniai krašto apsaugos ir valstybės gynimo pagrindai (Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalis, 139 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas

Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką.

Konstitucijos 139 straipsnyje nustatyta: Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo – kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga (1 dalis); įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos Respublikos piliečiai privalo atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą (2 dalis).

<...>

Konstitucijos 3, 139 straipsnių nuostatose <...> yra įtvirtinti Lietuvos valstybės, jos nepriklausomybės, teritorijos vientisumo, konstitucinės santvarkos gynimo, krašto apsaugos principai ir su tuo susijusios piliečių teisės ir pareigos. Šios Konstitucijos nuostatos yra tarpusavyje susijusios, kartu su kitomis Konstitucijos nuostatomis ir principais sudaro vientisą krašto apsaugos konstitucinio reguliavimo sistemą, todėl turi būti aiškinamos sistemškai, *inter alia* ir konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste.

Kaip minėta, Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta kiekvieno piliečio teisė priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką.

Konstitucinis Teismas 1999 m. lapkričio 23 d. nutarime konstatavo: „Lietuvos Respublikos konstitucinė santvarka grindžiama žmogaus ir piliečio teisių bei laisvių, kaip didžiausios vertybės, prioritetu, taip pat principais, įtvirtinančiais Tautos suverenitetą, valstybės nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, demokratiją, valstybės valdymo formą – respubliką, valstybės valdžių atskyrimą, jų savarankiškumą ir pusiausvyrą, vietos savivaldą ir pan. Saugoti konstitucinę santvarką – tai reiškia neleisti, kad būtų kėsinamasi į Konstitucijoje nustatytus socialinius, ekonominius, politinius santykius, sudarančius asmens, visuomenės ir valstybės gyvenimo pagrindus.“

Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad valstybė yra visos visuomenės organizacija (2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. kovo 4 d., 2003 m. rugsėjo 30 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai). <...>

<...> tarp valstybės ir jos piliečių yra tam tikras ypatingas teisinis ryšys. <...> pilietybė lemia asmens teisinį statusą, pilietybės turėjimas – tai prielaida turėti visas teises ir laisves, įtvirtintas Konstitucijoje ir įstatymuose, taip pat vykdyti nustatytas pareigas; <...> pagal Konstituciją kai kurias pareigas <...> turi tik Lietuvos Respublikos piliečiai: pareigą ginti Lietuvos valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo (Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalis), pareigą atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą (Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalis).

Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos ir principai, susiję su valstybės saugumu, suvereniteto ir konstitucinės santvarkos saugojimu, valstybės užsienio ir gynybos politika, *inter alia*: Konstituciją priėmė ir paskelbė lietuvių tauta, šimtmečiais atkakliai gynusi savo laisvę ir nepriklausomybę (Konstitucijos preambulė); Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika (1 straipsnis); Lietuvos valstybę kuria Tauta; suverenitetas priklauso Tautai (2 straipsnis); niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių suverenių galių (3 straipsnio 1 dalis); Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo (135 straipsnio 1 dalis); Lietuvos Respublika dalyvauja tarptautinėse organizacijose, jeigu tai neprieštaruja Valstybės interesams ir jos nepriklausomybei (136 straipsnis); Lietuvos Respublikos teritorijoje negali būti masinio naikinimo ginklų ir užsienio valstybių karinių bazių (137 straipsnis); svarbiausius valstybės gynybos klausimus svarsto ir koordinuoja Valstybės gynimo taryba, į kurią įeina Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas (140 straipsnio 1 dalis); Seimas įveda karo padėtį, skelbia mobilizaciją ar demobilizaciją, priima sprendimą panaudoti ginkluotąsias pajėgas, kai prireikia

ginti Tėvynę arba vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus (142 straipsnio 1 dalis); ginkluoto užpuolimo atveju, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, Respublikos Prezidentas nedelsdamas priima sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, įveda karo padėtį visoje Valstybėje ar jos dalyje, skelbia mobilizaciją ir teikia šiuos sprendimus tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui, o tarp Seimo sesijų – nedelsdamas šaukia neeilinę Seimo sesiją (142 straipsnio 2 dalis); valstybė globoja ir aprūpina karius, kurie eidami karo tarnybą nustoja sveikatos, taip pat karo tarnybą einant žuvusių ar mirusių karių šeimas (146 straipsnio 1 dalis); valstybė aprūpina ir piliečius, kurie gindami Valstybę nustojo sveikatos, taip pat šeimas tų piliečių, kurie gindami Valstybę žuvo ar mirė (146 straipsnio 2 dalis), – suponuoja išvadą, kad valstybės nepriklausomybė, teritorijos vientisumas, konstitucinė santvarka yra vienos svarbiausių konstitucinių vertybių, kurių apsauga yra prioritetinga valstybės valdžios ir visų piliečių priedermė. Šios pareigos vykdymo užtikrinimas yra valstybės saugumo garantija. Kad piliečiai, turintys konstitucinę pareigą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, galėtų šią pareigą tinkamai įvykdyti, jie turi būti tam gerai parengti. Tokį parengimą užtikrina *inter alia* karo tarnyba.

Taigi Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta konstitucinė piliečių pareiga atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą nėra savitiksle – ji yra tiesiogiai susijusi su pareiga ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, įtvirtinta Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalyje, taip pat tam tikru aspektu – ir su Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta piliečių teise priešintis bet kam, kas kėsina į valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką.

Karo tarnyba

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime konstatavo, kad vienos valstybės funkcijos yra vykdomos pirmiausia ar daugiausia per civilines valstybės (ir savivaldybių) institucijas, o kitos – per karines ir (arba) sukarintas valstybės institucijas. Konstatuota ir tai, kad pagal Konstituciją valstybės tarnyba – tai tarnyba Lietuvos valstybei ir pilietinei Tautai, todėl valstybės tarnyba turi būti lojali Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai; Konstitucijoje netoleruojamos tokios situacijos, kai kuri nors valstybės tarnybos sistemos grandis, kuri nors valstybės ar savivaldybės institucija arba atskiri valstybės tarnautojai veikia priešingai Lietuvos valstybės interesams ar pažeidžia Lietuvos valstybės konstitucinę tvarką. Minėtame nutarime konstatuota ir tai, kad dėl valstybės tarnybos lojalumo Lietuvos valstybei konstitucinio imperatyvo valstybės tarnybai keliami ypatingi reikalavimai; valstybės tarnautojai ne tik privalo patys nepažeisti Konstitucijos ir teisės, bet ir turi pareigą imtis visų reikalingų pozityvių veiksmų saugant Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką.

<...> valstybės nepriklausomybė, teritorijos vientisumas, konstitucinė santvarka yra vienos svarbiausių konstitucinių vertybių, kurių apsauga yra prioritetinga visų piliečių ir valstybės valdžios priedermė. Todėl valstybės apsaugos funkcijai, kuri apima konstitucinių vertybių, kaip prioritetingų, apsaugą, vykdyti yra reikalinga atskira institucinė sistema, sudaryta iš karinių ir sukarintų valstybės institucijų. Tarnyba šioje sistemoje yra viena iš konstitucinio valstybės tarnybos, kaip tarnybos Lietuvos valstybei ir pilietinei Tautai, instituto rūšių, apimanti ir karo tarnybą, kuri tiesiogiai užtikrina valstybės apsaugos funkcijos vykdymą. Todėl tarnybai sukarintose ir karinėse institucijose yra taikomi valstybės tarnybai keliami pagrindiniai konstituciniai reikalavimai, *inter alia* lojalumo valstybei reikalavimas.

Šiame kontekste pažymėtina, kad nors konstitucinė valstybės tarnybos samprata aprėpia karo tarnybą, tačiau, atsižvelgiant į karo tarnybos vykdomos valstybės apsaugos, kuri, kaip minėta, apima prioritetingų konstitucinių vertybių apsaugą, funkcijos konstitucinę svarbą, ji yra atribota nuo civilinės tarnybos sistemos.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją karinė, sukarinta ir saugumo tarnybos yra atribotos nuo civilinės tarnybos; Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata; tai sudaro teisinę prielaidą teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei su-

karintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris turėtų tam tikrus ypatumus (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucijos 140 straipsnį svarbiausius valstybės gynbos klausimus svarsto ir koordinuoja Valstybės gynimo taryba, į kurią įeina Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, krašto apsaugos ministras ir kariuomenės vadas ir kuriai vadovauja Respublikos Prezidentas (1 dalis); vyriausiasis valstybės ginkluotųjų pajėgų vadas yra Respublikos Prezidentas (2 dalis); už valstybės ginkluotųjų pajėgų tvarkymą ir vadovavimą joms Seimui yra atsakingi Vyriausybė, krašto apsaugos ministras, kariuomenės vadas (3 dalis); krašto apsaugos ministru negali būti neišėjęs į atsargą karys (3 dalis). Paminėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 141 straipsnį asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais, jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje.

<...> Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos ir principai, susiję su valstybės saugumu, suvereniteto ir konstitucinės santvarkos saugojimu, valstybės užsienio ir gynybos politika, krašto apsaugos sistemos organizavimu, taip pat paminėti oficialiosios konstitucinės doktrinos teiginiai, susiję su valstybės tarnybos konstitucinės sampratos aiškinimu, suponuoja konstitucinę karo tarnybos sampratą, apimančią šiuos svarbiausius aspektus: karo tarnyba yra skirta gynybinėms valstybės funkcijoms vykdyti, todėl ji yra viena iš valstybės tarnybos rūšių, tačiau atribota nuo civilinės tarnybos; karo tarnyba laiduoja vienu svarbiausių konstitucinių vertybių – valstybės nepriklausomybės, teritorijos vientisumo, konstitucinės santvarkos – apsaugą ir valstybės gynimą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo; karo tarnybos subjektai turi specifinį teisinį statusą, jiems yra keliami specialūs reikalavimai ir nustatyti draudimai, *inter alia* Konstitucijos 141 straipsnyje įtvirtintas konstitucinis draudimas būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais, užimti renkamas ar skiriamas pareigas civilinėje valstybinėje tarnyboje; karo tarnybos, kuri yra vienas iš krašto apsaugos sistemos pagrindų, teisinis reguliavimas yra konstitucinė įstatymų leidėjo prerogatyva, įtvirtinta Konstitucijos 139 straipsnio 3 dalyje.

Piliečių pareiga atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo; krašto apsaugos sistemos (*inter alia* karo tarnybos) ir valstybės gynimo nuo užsienio ginkluoto užpuolimo organizavimo teisinis reguliavimas (Konstitucijos 139 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas

<...> Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje yra numatyta pareiga atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, tačiau Konstitucijoje *expressis verbis* nėra nustatyta visos galimos karo tarnybos rūšys, privalomosios karo tarnybos formos, reikalavimai karo tarnybos subjektams. <...> Konstitucijoje taip pat *expressis verbis* nėra įtvirtinta pareiga atlikti tokią privalomąją karo tarnybą, kuri įstatymuose įvardyta kaip privalomoji pradinė karo tarnyba. Nustatyti krašto apsaugos sistemos organizavimą Konstitucijoje pavesta įstatymų leidėjui. Taigi Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų leidėjo prerogatyva paisant Konstitucijos normų ir principų nustatyti krašto apsaugos sistemos, *inter alia* karo tarnybos, reguliavimą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad konstitucinė privalomosios karo tarnybos samprata, įtvirtinta Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje, negali būti tapatinama su Konstitucijos 141 straipsnyje vartojama tikrosios karo tarnybos sąvoka. Tikrosios karo tarnybos organizavimo pagrindai gali būti labai įvairūs. <...> tikroji karo tarnyba gali būti organizuota tiek profesinės, tiek savanoriškosios ar privalomosios karo tarnybos (arba kelių minėtų tarnybos rūšių) pagrindu. Nustatyti tikrosios karo tarnybos organizavimo teisinį reguliavimą yra įstatymų leidėjo diskrecija. Tačiau kad ir kaip būtų organizuota tikroji karo tarnyba, įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad nebūtų paneigta tokios tarnybos konstitucinė paskirtis – pasirengimo ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo ir jos gynimo užtikrinimas.

Įstatymais reglamentuodamas krašto apsaugos sistemos organizavimą, *inter alia* karo tarnybos, santykius įstatymų leidėjas turi gana plačią diskreciją. Antai jis įstatymu gali nustatyti karo tarnybos rūšis, privalomosios karo tarnybos formas, amžiaus, sveikatos ir kitus reikalavimus karo

tarnybos subjektams, karo tarnybos atlikimo tvarką, atleidimo nuo privalomosios karo tarnybos sąlygas, susijusias su aplinkybėmis, dėl kurių piliečiai negali atlikti tokios tarnybos (amžius, sveikatos būklė ir kt.).

Tačiau ir įgyvendindamas minėtą diskreciją įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos normų bei principų. Toks reikalavimas įstatymų leidėjui kyla *inter alia* iš Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija, ir konstitucinio teisinės valstybės principo.

<...>

<...> įgyvendindamas Konstitucijos 139 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą diskreciją reglamentuoti krašto apsaugos sistemos organizavimą įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos normų bei principų – įstatymuose turi būti nustatytas toks krašto apsaugos sistemos, *inter alia* karo tarnybos (įskaitant privalomąją karo tarnybą), organizavimo reguliavimas, kuris užtikrintų vieni iš pagrindinių konstitucinių vertybių – valstybės nepriklausomybės, teritorijos vientisumo, konstitucinės santvarkos – apsaugą ir tinkamą valstybės gynimą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo.

<...>

<...> iš Konstitucijos, *inter alia* jos 3, 139, 141, 142 straipsnių nuostatų, įstatymų leidėjui kyla pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad Lietuvos Respublika turėtų reguliarią, gerai organizuotą kariuomenę, pajėgią vykdyti konstitucines funkcijas, *inter alia* priedermę ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo. Tačiau įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su krašto apsaugos, *inter alia* kariuomenės, organizavimu, turi gana plačią diskreciją. <...> įstatymų leidėjas, paisydamas Konstitucijos normų ir principų, gali pasirinkti įvairius kariuomenės modelius ir karo tarnybos formas. Konstitucija nedraudžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį Lietuvos kariuomenė, kurios paskirtis – saugoti ir ginti valstybę bei jos piliečius nuo ginkluoto užpuolimo, būtų organizuota profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu. Konstitucijos 139 straipsnis negali būti interpretuojamas kaip reiškiantis, kad kariuomenė turi būti organizuota tik privalomosios karo tarnybos pagrindu ir kad kiekvieno piliečio pareiga yra atlikti tokią privalomąją karo tarnybą, kuri įstatymuose įvardyta kaip privalomoji pradinė karo tarnyba.

Pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, įstatyme įtvirtinęs tokį kariuomenės organizavimo modelį, pagal kurį kariuomenė yra organizuojama profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu, turi paisyti Konstitucijos nuostatų, *inter alia* Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto imperatyvo, kad Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo – kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga. Šiame kontekste pabrėžtina, kad profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu organizuotos kariuomenės suformavimas nepaneigia piliečių konstitucinės priedermės ginti Lietuvos valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, kartu įstatymų leidėjas nėra atleidžiamas nuo pareigos nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos piliečiams tinkamai parengti vykdyti šią konstitucinę priedermę.

<...>

<...> Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta formuluoته „Lietuvos Respublikos piliečiai privalo atlikti karo <...> tarnybą“ negali būti aiškinama taip, kaip ordinarinėje teisėje yra interpretuojama privalomosios karo tarnybos samprata. Aiškinant šią Konstitucijoje įtvirtintą formuluoته reikia paisyti konstitucinės karo tarnybos instituto prasmės ir paskirties. Kaip minėta, karo tarnybos, *inter alia* privalomosios karo tarnybos, konstitucinė paskirtis – užtikrinti pasirengimą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo ir jos gynimą. Privalomoji karo tarnyba yra būtina tam, kad piliečiai būtų parengti ginti valstybę, tačiau tai nereiškia, kad pasirengimas gali būti vykdomas tik vienu būdu – atliekant privalomąją pradinę karo tarnybą ir kad kiekvienas pilietis turi pareigą atlikti būtent privalomąją pradinę karo tarnybą. Konstitucinė piliečių pareiga atlikti karo tarnybą ir pasirengti ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo gali būti įgyvendinama įvairiomis formomis, kurių įvairovę suponuoja *inter alia* valstybės gynybos priemonių įvairovė. Todėl įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su karo tarnyba, turi paisyti konstitucinės tos tarnybos paskirties ir nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų karo tarnybos konstitucinių tikslų įgyvendinimą, t. y. tinkamą piliečių parengimą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, reguliuodamas karo tarny-

bos santykius, įstatymų leidėjas gali *inter alia* nustatyti atleidimo nuo privalomosios karo tarnybos sąlygas, susijusias su objektyviomis aplinkybėmis, dėl kurių piliečiai negali atlikti tokios tarnybos, t. y. amžius, sveikatos būklė ir kt.

<...>

Konstitucijoje, *inter alia* jos 142 straipsnyje, yra įtvirtintas mobilizacijos institutas. Mobilizacijos samprata visuotinai interpretuojama kaip reiškianti valstybės valdymo, ūkio sistemos, ginkluotųjų pajėgų parengimą karo padėčiai, *inter alia* šaukiant valstybės piliečius į ginkluotąsias pajėgas, kai kyla valstybės ginkluoto užpuolimo grėsmė arba prasideda karas. Pagal Konstituciją, *inter alia* jos 139, 142 straipsnius, mobilizacijos paskirtis yra organizuoti valstybės gynimą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo. Viena iš mobilizacijos užtikrinimo priemonių yra piliečių šaukimas atlikti privalomąją karo tarnybą. Šiame kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas turi konstitucinę priedermę įstatymais reglamentuoti privalomosios karo tarnybos mobilizacijos atveju atlikimo tvarką, kuri užtikrintų valstybės gynimą nuo ginkluotos agresijos. Be to, įstatymų leidėjas privalo nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų sudarytos teisinės prielaidos piliečius iš anksto tinkamai parengti tam, kad paskelbus mobilizaciją jie galėtų tinkamai vykdyti savo konstitucinę pareigą ginti valstybę. Taigi valstybėje turi būti ne tik reguliarioji kariuomenė, bet ir reikiamas skaičius ginti valstybę tinkamai parengtų piliečių.

Reglamentuodamas privalomosios karo tarnybos institutą įstatymų leidėjas turi atsižvelgti ne tik į Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalies, kurioje *inter alia* įtvirtinti tam tikri privalomosios karo tarnybos reguliavimo konstituciniai pagrindai, nuostatas, bet ir į kitas Konstitucijos nuostatas, konstitucines vertybes ir konstitucinius principus, *inter alia* į konstitucinius Lietuvos valstybės, jos nepriklausomybės, teritorijos vientisumo, konstitucinės santvarkos gynimo, krašto apsaugos principus. Minėtų konstitucinių vertybių apsauga yra užtikrinama *inter alia* nustatant karo tarnybos ir piliečių parengimo ginti valstybę sistemą, kuri apima ir privalomosios karo tarnybos institutą. Taigi įstatymų leidėjas, įstatymais reguliuodamas krašto apsaugos sistemos, *inter alia* karo tarnybos, teisinius santykius, privalo paisyti konstitucinių nuostatų ir principų, įpareigojančių užtikrinti tinkamą krašto apsaugą. Todėl toks teisinis reguliavimas turi būti nustatomas atsižvelgiant į geopolitinę situaciją ir kitus veiksnius, darančius įtaką valstybės saugumui. Įstatymų leidėjas privalo įvertinti galimas grėsmes valstybės saugumui, ilgalaikius politinius procesus, valstybės dalyvavimą valstybių tarpusavio pagalbos organizacijose, valstybės tarptautinius įsipareigojimus saugumo užtikrinimo, taikos palaikymo misijose ir kt.

Konstitucijai neprieštarautų tik toks krašto apsaugos sistemos, *inter alia* karo tarnybos, teisinis reguliavimas, kuris būtų nustatytas atsižvelgiant į galimas grėsmes valstybės saugumui ir užtikrintų valstybės gynimą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, *inter alia* tinkamą piliečių parengimą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pasirengimas ginti valstybę yra gana plati sąvoka, apimanti ne tik piliečių pasirengimą ginklu ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo. Pasirengimas ginti valstybę negali būti suprantamas tik kaip tarnyba kariniam parengimui įgyti. Šalies gynybos poreikiai ir priemonės gali būti labai įvairūs, apimantys ne tik kariuomenės ir ginkluotės didinimą siekiant sustiprinti valstybės karinę galią, bet ir su ginkluota gynyba tiesiogiai nesusijusias informacines-technologines, gamybines ir kitas panašaus pobūdžio priemones, tam tikru aspektu lemiančias valstybės karinės galios stiprinimą. Ta įvairovė lemia ir piliečių parengimo ginti valstybę konkrečių būdų įvairovę.

<...>

<...> piliečiams, vykdantiems jų konstitucines pareigas, *inter alia* pareigą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, turi būti sudarytos prielaidos tinkamai pasirengti vykdyti šią pareigą. Priešingu atveju, t. y. tinkamai neparengus piliečių vykdyti konstitucinę pareigą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, *inter alia* ne tik kiltų nepamatuotai didelė grėsmė piliečių, pašauktų ginti savo šalį nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, bet tam tinkamai neparengtų, sveikatai ir (ar) gyvybei, bet ir apskritai tokie piliečiai negalėtų atlikti iš Konstitucijos jiems kylančios priedermės ginti savo valstybę ir taip būtų paneigta Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga.

Vadinasi, įstatymų leidėjo diskrecija nustatyti krašto apsaugos sistemos, *inter alia* karo tarnybos, valstybės gynimo nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, kuris tam tikrais atvejais būtų įgyvendinamas ir Konstitucijoje numatytu mobilizacijos būdu, organizavimo teisinį reguliavimą turi būti įgyvendinama atsižvelgiant į konstitucines piliečių teises, į piliečio teisę vykdyti pareigą ginti valstybę (*inter alia* privalomąją karo tarnybą mobilizacijos atveju) tinkamai pasirengus.

Taigi <...> įstatymų leidėjui pertvarkant krašto apsaugos sistemą, *inter alia* pereinant prie profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu organizuotos kariuomenės ir numatant papildomus privalomosios pradinės karo tarnybos atidėjimo pagrindus, iš Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, valdžių padalijimo, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio aiškumo ir kitų principų, jam kyla pareiga įtvirtinti tokį karo tarnybos sistemos teisinį reguliavimą, kuriame būtų nustatytos kitos nei privalomoji pradinė karo tarnyba veiksmingos piliečių, turinčių pareigą atlikti privalomąją karo tarnybą, parengimo ginti valstybę priemonės (pvz., privalomi kariniai mokymai, dalyvavimas atitinkamos organizacijos, priskiriamos krašto apsaugos sistemai, veikloje, visuotiniai krašto apsaugos sistemos renginiai ir pan.), užtikrinančios tinkamą piliečių parengimą vykdyti konstitucinę pareigą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo (*inter alia* mobilizacijos atveju).

<...>

<...> įstatymų leidėjas, priimdamas teisės aktus <...>, kuriais numatoma pertvarkyti krašto apsaugos sistemą pereinant prie profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu organizuotos kariuomenės, turi įvertinti valstybės padėtį geopolitinės realybės požiūriu ir valstybės gynybos galimybes.

<...>

<...> Lietuvos Respublika, siekdama apsaugoti Konstitucijoje *expressis verbis* įtvirtintas vertybes – valstybės nepriklausomybę, teritorijos neliečiamybę, konstitucinę santvarką, privalo krašto apsaugos sistemą, *inter alia* karo tarnybą, organizuoti taip, kad valstybė turėtų gerai parengtų, reguliarių, pasirengusių operatyviai reaguoti į grėsmes valstybės saugumui karo tarnybos pagrindu sudarytų junginių. Tai gali būti savanorių karo tarnybos ir privalomosios karo tarnybos arba profesinės karo tarnybos (arba kelių minėtų tarnybos rūšių) pagrindu sudaryta kariuomenė, pajėgi vykdyti valstybės gynybos funkcijas. Pagal Konstituciją, *inter alia* jos 139 straipsnio 2 dalį, konkretų kariuomenės modelį turi nustatyti įstatymų leidėjas.

<...>

Kaip minėta, įstatymais reguliuojant karo tarnybos organizavimą turi būti užtikrintas Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje numatytas karo prievolės (privalomosios karo tarnybos) institutas, kurio formos Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* nėra apibrėžtos. <...>

<...> iš Konstitucijos nuostatų, įtvirtintų *inter alia* Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalyje, 142 straipsnyje, taip pat išplaukia, kad įstatymų nustatyta tvarka paskelbus mobilizaciją, *inter alia* užsienio ginkluoto užpuolimo atveju, piliečiams kyla konstitucinė pareiga atlikti privalomąją karo tarnybą. Įstatymų leidėjas turi konstitucinę priedermę įstatymais reglamentuoti privalomosios karo tarnybos mobilizacijos atveju atlikimo tvarką, kuri užtikrintų valstybės gynimą nuo ginkluotos agresijos. Atsižvelgiant į tai taip pat pažymėtina, kad įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos piliečius tinkamai parengti mobilizacijai.

<...>

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta:

– pagal Konstituciją krašto apsaugos teisinis reguliavimas turi būti nustatomas atsižvelgiant į geopolitinę situaciją ir kitus veiksnius, darančius įtaką valstybės saugumui. Įstatymų leidėjas privalo įvertinti galimas grėsmes valstybės saugumui, ilgalaikius politinius procesus, valstybės dalyvavimą valstybių tarpusavio pagalbos organizacijose, valstybės tarptautinius įsipareigojimus saugumo užtikrinimo, taikos palaikymo misijose ir pan.;

– Konstitucijai neprieštarautų tik toks krašto apsaugos sistemos, *inter alia* karo tarnybos, teisinis reguliavimas, kuris būtų nustatytas atsižvelgiant į galimas grėsmes valstybės saugumui ir užtikrintų tinkamą valstybės gynimą nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, *inter alia* tinkamą piliečių parengimą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo;

– Lietuvos Respublika, tiek siekdama apsaugoti Konstitucijoje *expressis verbis* įtvirtintas vertybes – valstybės nepriklausomybę, teritorijos neliečiamybę, konstitucinę santvarką, tiek vykdydama iš tarptautinių sutarčių kylančius konstituciškai pagrįstus įsipareigojimus, privalo krašto apsaugos sistemą, inter alia karo tarnybą, organizuoti taip, kad valstybė turėtų gerai parengtą, reguliarių, pasirengusių operatyviai reaguoti į grėsmes valstybės saugumui ir galinčių dalyvauti kolektyvinės gynybos operacijose, taikos palaikymo misijose ir pan. karo tarnybos pagrindu sudarytų junginių;

– aiškinant Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą formuluotę „Lietuvos Respublikos piliečiai privalo atlikti karo <...> tarnybą“ reikia paisyti konstitucinės karo tarnybos instituto prasmės ir paskirties; Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalyje yra numatyta pareiga atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, tačiau Konstitucijoje *expressis verbis* nėra nustatytos karo tarnybos rūšys, privalomosios karo tarnybos formos, reikalavimai karo tarnybos subjektams; Konstitucijoje taip pat *expressis verbis* nėra įtvirtinta pareiga atlikti pradinę privalomąją karo tarnybą;

– įstatymų leidėjas, reguliuodamas santykius, susijusius su krašto apsaugos, *inter alia* kariuomenės, organizavimu, turi gana plačią diskreciją; paisydamas Konstitucijos normų ir principų, jis gali pasirinkti įvairius kariuomenės modelius ir karo tarnybos formas;

– privalomoji karo tarnyba yra būtina tam, kad piliečiai būtų parengti ginti valstybę, tačiau tai nereiškia, kad parengimas gali būti vykdomas tik vienu būdu – atliekant pradinę privalomąją karo tarnybą ir kad kiekvienas pilietis turi pareigą atlikti būtent privalomąją pradinę karo tarnybą; konstitucinė piliečių pareiga atlikti karo tarnybą ir pasirengti ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo gali būti įgyvendinama įvairiomis formomis, kurių įvairovę suponuoja *inter alia* valstybės gynybos priemonių įvairovė;

– Konstitucija nedraudžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kurį taikant Lietuvos kariuomenė, kurios paskirtis – saugoti ir ginti valstybę bei jos piliečius nuo užsienio ginkluoto užpuolimo, būtų organizuota vien profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu; Konstitucijos 139 straipsnis negali būti interpretuojamas kaip reiškiantis, kad kariuomenė turi būti organizuota tik privalomosios karo tarnybos pagrindu;

– įstatymų leidėjas, priimdamas teisės aktus, kuriuose numatoma pertvarkyti krašto apsaugos sistemą, *inter alia* pereinant prie profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu organizuotos kariuomenės ir numatant papildomas privalomosios karo tarnybos atidėjimo pagrindus, privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad teisės sistemoje būtų numatytos kitokios nei privalomoji pradinė karo tarnyba veiksmingos piliečių, turinčių pareigą atlikti privalomąją karo tarnybą, parengimo ginti valstybę priemonės.

<...>

<...> Iš Konstitucijos, *inter alia* jos 3 straipsnio 2 dalies, 139 straipsnio, įstatymų leidėjui kyla pareiga pertvarkant karo tarnybos sistemą ir kariuomenės struktūrą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų tinkamą kariuomenės organizavimą, nepertraukiamą kariuomenės funkcijų, susijusių su valstybės gynybos užtikrinimu, vykdymą ir piliečių tinkamą parengimą ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo *inter alia* kitokiomis nei privalomoji pradinė karo tarnyba veiksmingomis priemonėmis, įstatymuose numatant konkrečius piliečių parengimo būdus, jų įgyvendinimo tvarką ir pan.